

Gazeteler "mücadeleye" devam ediyor!

29. 10.2012

Yrd. Doç. Dr. Metin Ersoy / Havadis Gazetesi

Türkiye'de ulusal basın ortak bir deklarasyon yayınlarak, gazetelerin içeriklerinin televizyonlarda, radyolarda okunmaması ve İnternet ortamında kullanılmamasını duyurdu.

Ekim ayı başında Türkiye'de yayımlanan 20 ulusal gazete, içeriklerinin televizyonlarda, radyolarda okunmaması ve İnternet ortamında kullanılmaması noktasında ortak bir deklarasyon yayımladılar. Söz konusu ilan, basılı gazetelere ait olan haber, karikatür, köşe yazısı ve fotoğrafların kullanılmasına karşı yayımlandı. Bu yazıda Türkiye'de yaşanan bu gelişmeyi değerlendirirken, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki (KKTC) mevcut duruma da göz atmak arzusundayım.

Baş döndürücü gelişime

Türkiye'deki ulusal gazetelerin başlatmış olduğu kampanyanın, geleneksel gazetecilik anlayışının bir yansıması olduğunu vurgulamalıyız. Zaten yayımlanan ilanın giriş cümlesinde de bunun altı çiziliyor. Şöyle ki: "Medya sektörü, İnternet ve mobil teknolojilerinin baş döndürücü gelişimiyle, büyük bir değişim sürecindedir. Gazete, televizyon, radyo gibi geleneksel araçların, İnternetle ve mobil iletişim araçlarıyla birlikte yeniden tanımlandığı yepyeni ve heyecan verici bir süreç yaşıyoruz." Deklarasyonun girişinde ifade edilen "heyecan", aslında dile getirilemeyen korkuları işaret ediyor. Korkulardan biri; İnternet ve mobil teknolojiler sayesinde yeni medya düzeninde yaşanan değişime, ayak uydurabilmek adına yapılan bir mücadele oluyor. Buradaki korkunun bir başka nedeni de, ekonomik nedenlerdir ki, bu da düşen gazete satış oranları ile açıklanabilir.

Reklam gelirleri baltalanıyor

Gazeteler yayımladıkları ortak deklarasyon ile "Gazetelerin içeriği sadece gazetelerindir" dedikleri zaman, bir anlamda teknolojik gelişmelere, online

gazeteciliğe ve yeni medya düzenine karşı mücadelede son noktaya geldiklerini ifade ediyorlar. Diğer yandan, gazetelerin ortak deklarasyonunda haklılık paylarının olduğunu da söylemeliyiz. Gazeteler gerek insan gücüne gerek ise alt yapıya ciddi yatırımlar yaparak halka gazete ulaştırıyorlar. Ancak bu emeğin başkaları tarafından teknolojinin de yardımı ile sömürüldüğünü görüyorlar. Gazeteler üzerinden rant sağlayan ve "emek hırsızları" olarak da nitelenebilen online haber siteleri ne yazık ki mevcut. Zaten az olan reklam payına ortak olan bu siteler, ekonomik zorluklar ile mücadele veren basılı gazetelerin reklam gelirlerini ciddi şekilde baltalıyor.

"Kaynak göstererek dahi"

Söz konusu konuyu Prof. Dr. Süleyman İrvan ile değerlendirirken, hocanın "Gazetelerin içeriği sadece gazetelerindir" sloganına farklı bir bakış açısıyla yaklaştığını gördüm. Süleyman hoca, bu sloganın tersini düşündüğümüzde; basılı gazetelerin de radyo, televizyon ve İnternet'in içeriğini kullanarak haber yapmaması gerektiğini söylüyor. Aslında gazetelerin takındığı bu tutumu eleştiriyor. Süleyman hoca olaya "haber özgürlüğü" açısından yaklaşıyor ve haberlerin paylaşılarak daha geniş kitlelere ulaşabileceği prensibini savunuyor. Ne var ki, yayımlanan ortak deklarasyonun sonunda şu ifadeler yer alıyor: "1 Ekim 2012 tarihinden itibaren, hiçbir televizyon kanalı, İnternet sitesi ve haber portalı, aşağıda imzası bulunan gazetelerin içeriklerini kaynak göstererek dahi kullanamayacaklardır." Yani, gazeteler hiç bir şekilde "kaynak göstererek dahi" kendi içeriklerinin kullanılmasına izin vermiyorlar. Bu noktada Süleyman hoca ile aynı kanaatte olduğumu söylemeliyim. Habercilik açısından sorunlu bir bakış açısı ile karşı karşıyayız. Habercilerin önemli kaynakları yine diğer haber kaynakları olduğunu biliyoruz. Bir başka deyişle, haberciler bir konuda haber yaparken, İnternet'ten, radyodan, televizyondan, gazeteden yararalanıyor ve bunu da kaynak göstererek yapıyor.

Kopyala-yapıştır gazeteciliği

Gazetelerin çıkış noktası, emek hırsızlığı olsa bile, varmak istedikleri nokta açısından sorun olduğu bir gerçek. Elbette ilanda vurgulandığı gibi: "...şimdiye kadar gazetelerin izni olmaksızın, fikir ve emek hırsızlığı yapılarak bazı İnternet siteleri tarafından çalınması eylemi 'gazetecilik' olarak nitelendirilemez." Ortada bir kopyala-yapıştır gazeteciliği var ise, bu kabul edilemez. Ancak online haber sitelerinin kendi haberlerini yazarken, gazetelerin haberlerinden kaynak olarak yararlanmasına karşı olmak, kabul edilebilir bir gazetecilik anlayışı olmuyor.

Televizyonlar uymaya başladı

Türkiye'de yayımlanan ortak deklarasyondan sonra televizyonların bu çağrıya uyduğunu gözlemlemekteyiz. Takip edilmesi ve saptanması daha zor olan İnternet ortamında ise nasıl bir durum olduğunu zaman gösterecek. Elbette basılı gazeteler kendi online sitelerinde haberlerini paylaşıyorlar. Kabul etmedikleri şey ise; bu haberlerin kopyalanıp-yapıştırılarak, yani hiçbir emek sarf etmeden başkasının emeğini sömürme yönetimiyle kullanılmasıdır. Zaten okuyucu bu haberleri gazetelerin kendi online sitelerinden okuyor ise, buradan bir gelir elde edildiği için sorun teşkil etmiyor.

Gazetenin ücretsiz reklamı oluyor

KKTC'deki duruma göz atacak olursak, burada durum biraz farklı. Televizyonda daha geniş kitleye ulaşabilmek için yayımlanan gazeteler var. Söz konusu gazeteler için bu durum dezavantajdan çok, avantaj gibi duruyor. Örneğin günlük bin veya bin 500 satan bir gazete, sabah izleyicilerle buluşunca belki nicel olarak satışı pek artmıyor, ancak yaptıkları haberler ile kamuoyu yaratabiliyor. Bir başka bakış açısı da -ki bunu Prof. Dr. Süleyman İrvan ile de konuştuk- televizyonda paylaşılan bir haberin detayını öğrenmek için gazeteyi satın almaya giden insanlar da mevcut. Yani, televiyondan gazetenin ücretsiz reklamı da yapılıyor. KKTC için konuyla ilgili çeşitli öneriler yapılabilir. Örneğin, gazeteler televizyonlarda okunurken haberin özeti verilmesi gibi. Veya gazeteci Cenk Mutluyakalı'nın önerdiği gibi belirli bir süre konulabilir. Böylece, detay isteyenlerin para ödeyerek gazeteye sahip olması sağlanabilir. Bu arada Türkiye gazetelerinin deklarasyonu pek işe yaramadı. Süleyman İrvan'a göre: "...geçen ikinci hafta (8-15 Ekim) tirajlarına bakıldığında, toplam tirajda 100 bin kadar düşüş olduğu görülüyor (22 Ekim 2012, Yenidüzen)." Demek ki sorun; sadece emek hırsızlığında değil "kaliteli" habercilikte yatıyor. Kaliteli haber yaparsanız, satışlarınız da artar, ancak elit odaklı halktan uzak bir habercilik anlayışı trajalara negatif yönde yansıyabilir.

KKTC'de TAK faktörü

KKTC'de de benzer bir "emek hırsızlığının" online haber siteleri tarafından yapıldığını görüyoruz. Online siteler kendi haberlerini oluşturamıyor ise, o zaman sadece haberin manşetini ve bir cümle ile ne olduğunu verebilir. Devamında ise o haberi hangi gazetenin sitesinde bulmuş ise "link" verilerek orijinal siteye yönlendirebilir. Tabii KKTC'de bir başka faktör daha var ki, o bizi Türkiye'den farklılaştırıyor. Türk Ajansı Kıbrıs'ta (TAK) yayınlanan haberler ücreti devlet tarafından karşılanarak medyaya servis edildiği için İnternet siteleri

de bu hizmetten yararlanıyor. Böylece haberler birinci elden TAK'tan alınıyor. TAK'ın da devlet ajansı olması nedeniyle, gelir elde etmek konusunda herhangi bir sorunu olmadığı için, kimsenin sesi çıkmıyor. Oysa, Türkiye'de durum bizden daha farklıdır. Orada gelir elde etmeye çalışan bir sektör bulunuyor. Emek hırsızlığını ortadan kaldıracak, denetleme yapabilecek bir düzen oluşturabilmek için, bilişim suçları kanununa ihtiyacımız olduğu bir gerçek. Bunu kişilerin özgürlüğünü kısıtlamak için değil, aksine bu tür kanunların bir gün herkese lazım olabileceğinden hareketle öneriyorum.